

Marko Tokić:

Život, zdravlje i liječništvo u Platonovoj filozofiji

Pergamena, Zagreb, 2013., 173 str.

Knjiga *Život, zdravlje i liječništvo u Platonovoj filozofiji* Marka Tokića predstavlja značajnu novinu u biblioteci *Bioetika*, unutar koje je objavljena kao 24. u nizu. Na krilima ideja koje su se pojavile u prethodnicama iz iste biblioteke (ideja „europeliziranja“, odnosno „poeuropljenja“ bioetike, tradicionalno shvaćene kao proizvod američkog duha i kulture) autor je ponudio pionirski pothvat s pokušajem pripremanja terena za bioetičku valorizaciju po mnogima, uz Aristotela, najvećeg predstavnika europske misli – Platona.

Nakon kratka predgovora, u kojemu je kontekstualiziran nastanak same knjige (prerađeni doktorski rad, podaci o recenzentima, mentoru, priređivačima i suradnicima itd.), autor kreće *in medias res*, prikazujući pregledno odmah u „Uvodu“ čime se u knjizi bavi te bez okolišanja postavlja jasne filozofske okvire iščitavanja Platona iz odabrane perspektive, a to je perspektiva temeljnih bioetičkih pojmova: života, zdravlja i liječništva. Upravo su ta tri pojma i odredila strukturu same knjige, koja je podijeljena u tri dijela.

Prvi dio, naslovljen „Život“, polazi od Platonova dokazivanja besmrtnosti duše, što je zasigurno najvažnija stepenica u određenju same duše, koja je osnovica Platonova poimanja života i smrti. Autor pregledno prikazuje osnovne Platonove dokaze za besmrtnost duše, nakon čega predstavlja Platonovo definiranje duše i njemu sukladno poimanje cjelovitog života te uloge filozofije, odnosno filozofa u postizanju te cjelovitosti. Relativno složene Platonove metafizičke postavke autor se maksimalno trudi prečitati što jasnijim jezikom u čitljivije termine, no ni u jednom trenutku ne banalizira Platonovu filozofiju, pa diskurs ostaje na visokoj filozofskoj razini, čime će i dalje najvjerojatnije biti nefilozofskoj publici prilično težak i dalek. Do kraja poglavlja pokazuje se koliko je važna uloga gimnastike, odnosno brige za tjelesni, „smrtni dio“ duše i kolika je njezina uloga u pravednu postupanju prema svim dijelovima duše koji se moraju maksimalno razvijati kako bi ona postigla

skladnost. Taj je sklad simbolički i doslovce prikazan u ideji lijepog plesa, kao onoga što na zaokruženi način pridonosi tome skladu (pravedan odnos prema cijeloj duši dovodi i do pravedna odnosa prema tijelu, a takav odnos vodi u one pokrete koji posjeduju i estetsku dimenziju, tj. ljepotu). Naposljetku se donose misli o onome političkome kao neophodnome za postizanje obrazovanja, koje je preduvjet za pravednu skrb o pojedinoj individui, ali jednako tako o čitavu polisu kao cjelini. Time se postiže sklad članova polisa, što je krajnja posljedica pravednog postupanja, odnosno jedinog ispravnog vladanja.

Drugi je dio, „Zdravlje“, filozofski najzahtjevniji dio knjige i ipak zahtijeva, unatoč autorovim naporima da jasnim komentarima i opširnim bilješkama s potanjim objašnjenjima olakša probijanje kroz Platonove misli, ako ne poznavanje, onda barem naklonjenost ili afinitet prema ovakvu obliku metafizičkog raspravljanja i velik obzir prema uklopljenosti tih ideja u kontekst šire Platonove filozofije. Autor zdravlje objašnjava temeljnim terminima Platonove ontologije, započinjući od poimanja zdravlja kao prijatelja i temeljita objašnjenja što bi to točno značilo, a razvidno je iz brojnih Platonovih djela. Dalje se govori o istinitoj žudnji za zdravljem, koja je tek kada je takva vrijedna i dobra, budući da je usklađena s umom, a to ujedno znači i pravedno postupanje prema osobi (sebi ili drugome) u cjelini. Razmatrajući tjelesnu ugodu iz Platonove šire ontološke slike svijeta, obrazlaže se distinkcija lažne i istinske ugode, koja kulminira tezom da je rad na zdravlju, s obzirom na to da je on istinit i pravedan, ujedno rad na dobrobiti svih živih bića. Autor naposljetku zaokružuje ontološku pozadinu zdravlja raspravljajući o Platonovu fiziološkom objašnjenju nastajanja osjeta i mogućim načinima govorenja o bolesti: filozofskom, koji je nemoguć bez poznavanja strukture svijeta i njegovih oblika postojanja (ontologije), te liječničkom, koji je usredotočen na ometajuće faktore za uobičajeno fiziološko funkcioniranje organizma.

Treći dio, pod naslovom „Liječništvo“, zaokružuje prethodna dva dijela donoseći osebujan Platonov pogled na liječništvo. Prikazuje se način na koji liječnik treba biti posrednik između čovjeka i zdravlja, odnosno posrednik pri njihovu „sklapanju prijateljstava“ te kako je pravo liječništvo trud koji je uložen u očuvanje istinske ljepote, koja se ogleda u zdravlju. Nakon toga slijedi kratka rasprava između odnosa liječništva i govorništva po pogledu postizanja spomenutoga, a poglavlje je okončano određenjem liječništva i liječničkog stavljanjem u kontekst Platonova poimanja i razumijevanja naravi svijeta (kozmosa).

U „Zaključku“ autor iznosi osnovne teze kojima se u prethodnim recima pronalaze uporišta i dokazi, no na kraju knjige dopisuje i poseban „Dodatak“. Taj je dio, podnaslovljen „Život, zdravlje i liječništvo danas. Preokrenuti platonizam“, autorov pokušaj da na temelju temeljite filozofske egzegeze Platonovih djela s ciljem

osvjetljavanja triju za bioetiku nezaobilaznih pojmova, koju je proveo u svojoj knjizi postavi smjernice, odnosno izvuče neke osnovne pouke i napatke za moguća daljnja čitanja Platonova opusa u bioetičkom kontekstu.

Autoru se ne može zaniijekati ogroman napor učinjen u filozofskom smislu, te je ovakva knjiga pravo osvježenje u našoj akademskoj zajednici. U bioetičkom smislu, međutim, velik rad na valorizaciji Platona u tom smjeru tek predstoji, budući da je ovo filozofsko prečitavanje Platona tek prvi korak na tom putu. No treba svakako imati na umu da je taj prvi korak nezaobilazan i nužan za svako daljnje uvažavanje Platona kao za bioetiku relevantna mislioca i treba pozdraviti autorov napor u uspješnu postizanju tog cilja.

Igor Eterović